

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostori:
2887 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2887 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwall 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXVI. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 23. JUNIJA (JUNE 23), 1944. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 123

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Američani zadali težke udarce Japoncem v bitki na Pacifiku!

Zavezniki naslovili ultimatum nemški vojaški posadki v Cherbourgu, da se mora podati. Ameriške čete zdrobile notranje utrdbne francoske luke. Nemci uničujejo pomole in druge naprave. Čez tisoč ameriških letal metalo bombe na Berlin.—Ruska armada začela dve novi ofenzivi proti Fincem in okupirala je čez dvesto vasi in naselbin. Nemci izgubili 7,800,000 vojakov v triletni vojni z Rusi.—Admiral Nimitz poroča o bitki med ameriškim in japonskim brodomvajem.

PEARL HARBOR. HAVAJI.
22. jun.—Ameriški letalci so potopili pet in poškodovali devet japonskih ladij v bitki na Pacifiku med Marijanskimi in Filipinskimi otoki zadnji ponedeljek. To je bil že tretji težak udarec japonski bojni mornarici od napada na Pearl Harbor. Admiral Chester W. Nimitz poroča, da je napad prenesel poveljstvo japonskega brodomvoja. To sploh ni izvršilo protinapada in je pogbeno. Ameriški letalci so prej uničili 353 japonskih bojnih letal, sami pa so izgubili 45 letal v spopadih v zraku.

London, 22. jun.—Zavezniška radiopostaja v Normandiji je naslovila ultimatum nemški vojaški posadki v Cherbourgu s pozivom, naj takoj kapitulira. "Ako ne boste odložili orožja in se podali, ne boste nikdar več videli svoje domovine," pravi ultimatum. "Vaš položaj je obupen. Na tisoče letal čaka signala za napad, katerim vas bodo bombe pokončale. Ako se vi, poveljniki, ne boste podali, boste morali prevzeti odgovornost za življenja vaših vojakov. Odločite se morate do devete ure danes dopoldne za ali proti kapitulaciji."

Ultimat poveljstvu nemške posadke je bil poslan potem, ko so ameriške čete zdrobile vse notranje utrdbne francoske luke in okrožile mesto. Nove kolone so bile vržene v akcijo in s tem se je pritisk povečal. Vse kaže, da se nemška posadka ne bo mogla dolgo ustavljati pritisku.

Ameriške čete so zavojevale v bitkah z Nemci v bližini pomolov. V teku so naskoki na trdnjavi Oeteville in Du Roule. Slednja leži na zapadni strani železniške postaje.

Po nacijskih kontrolirani pariški radiopostaja je informirala francosko ljudstvo, da je bitka za posest Cherbourga v teku in da ameriške čete naskakujejo utrdbe na južni strani mesta.

Nemci uničujejo pomole in druge naprave v pristanišču. Mnenje prevladuje, da bo škoda, ki jo povzročijo Nemci z razdejanjem pomolov, kmalu popravljena. Ameriške čete so že zavojevale v bitkah z Nemci na ulicah Cherbourga.

Čez tisoč ameriških letalih trdnjav in bombnikov je sinoči metalo bombe na Berlin. To je bil največji bombni napad na nemško prestolnico. Danes objavljeno poročilo pravi, da je nekaj bojnih letal po bombardiranju Berlina odletelo v Rusijo.

Ameriške bombe so padale na tovarno letalskih motorjev v Basdorfu, predmestju Berlina. Nekaj nemških letal se je dvignilo v zrak proti napadalcem. Američani so sestrelili najmanj 45 nemških letal.

Istovčasno so britski letalci bombardirali mesta in industrijske središča v zapadni Nemčiji. Rim, 22. jun.—Zavezniki so poglani Nemce v hrbe, ki leže 90 milj severno od Rima, in prostri deset milj daleč od Peronije, važnega železniškega križišča in trdnjave, ki je padla zadnji teden. Nacijske kolone se vedno beže v smeri druge

Kapitulacija Finske pred Rusijo blizu

Nemci groze z reprislijami

London, 22. jun.—Sem despetle informacije potrjujejo poročila iz Stockholma, Švedska, da bo Finska prosila sovjetsko Rusijo za sklenitev miru. Pričakuje se, da bo formirana nova finska vlada in da bo ta obnovila mirovna pogajanja s sovjeti, ki so bila pretrgana pred tremi meseci.

Druga poročila pravijo, da je Nemčija povečala pritisk na Finsko, zaeno pa ji je zapretila z reprislijami in okupacijo, če se bo umaknila iz vojne in sklenila mir z Rusijo. Vse kaže, da se Finci, ki čutijo udarce ruske armade, katera je prebila Mannerheimovo linijo, ne bodo usttrašili nacijskih groženj.

Vprašanje je stališče sovjetske Rusije napram Finski. Nekateri krogi menijo, da pogoji, katere so sovjeti stavili Finski glede sklenitve miru pred tremi meseci, so še podlaga izravnavi konflikta. Gotovo je, da ne bo Moskva nastavila drugega lica, da dobi klofuto, kakršno ji je dala finska vlada premierja Edwina J. Linkomies zadnjo pomlad. Ta vlada je zdaj v nevarnosti padca.

Kdo bo formiral novo finsko vlado, še ni znano. Omenja se dr. Juho Passikivi kot edina oseba, ki lahko sestavi novo vlado. On je vodil pogajanja s sovjeti, ki so rezultirala v končanju prve vojne med Finsko in Rusijo pred štirimi leti, kakor tudi zadnjo pomlad, ki pa so se izjalovila.

Kralj Peter v Italiji

Posvetovanja s poveljniki zavezniške sile

Rim, 22. jun.—Kralj Peter in dr. Ivan Šubašič, predsednik nove jugoslovanske vlade, sta v Italiji, se glasi naznanilo. Šubašič je razkril, da se Peter posvetuje s poveljniki zavezniške sile o zedinjenju grup znotraj Jugoslavije, ki se bore proti Nemcem.

Šubašič je tudi naznanil, da je Peter obiskal Malto, britsko otoško trdnjavo na Sredozemskem morju, v času, ko je on konferiral z maršalom Titom, poveljnikom jugoslovanske osvobodilne armade. Razgovori med njima so rezultirali v dosegu sporazuma o mnogih točkah, nanašajočih se na zblizanje med partizani in jugoslovansko ubežno vlado.

Kompanije zahtevajo preiskavo vladnega odbora

St. Paul, Minn., 22. jun.—Organizacija Midwest Operators Assn., ki reprezentira 112 transportnih kompanij, zahteva kongresno preiskavo vojnega delavskega odbora, ker je izdal odredbo, kateri je sledila grožnja z oclikom stavke voznikov tovornih avtov. Okrog 40,000 voznikov, članov unije ADF, zastavkalo 30. junija. Kompanije trdijo, da je odbor šel predaleč z odlikom, da morajo podaljšati veljavnost pogodbe z vozniki in trdnjave, ki je padla zadnji teden. Nacijske kolone se vedno beže v smeri druge

SABOTAŽA V OZADJU FRONTE V NORMANDIJI

Francoske podtalne grupe kooperirajo z zavezniki

KONTROLA TUJIH DELAVCEV V NEMČIJI

Washington, D. C.—(CEN)—Pariška radiopostaja pod nacijsko kontrolo je priznala širjenje sabotaže v ozadju nemške sile na fronti v Normandiji in kooperacijo med francoskimi podtalnimi grupami in zavezniškimi četami.

Sabotaža je del splošnega načrta, ki se je pričel izvajati po zavezniški invaziji Francije. Saboterji so že deloma paralizirali plovbo na rekah z uničenjem zatvornic in drugih naprav na rekah in kanalih. Napadi na vlake in železniška omrežja se nadaljujejo. Nacijske vojaške avtoritete so uveljavile drastične ukrepe, da preprečijo sabotažo.

Francoske podtalne grupe so se odzvale pozivu zaveznikov, naj razbijajo nemške komunikacijske zveze.

List Journal Francaise, ki izhaja v Zenevi, Švica, poroča, da je 50,000 nemških železničarjev dospelo v Francijo in nadomestilo francoske, katerim nacijski ne zaupajo.

Tajna radiopostaja v Nemčiji je naznanila, da so bili tuji delavci, ki garajo v vojnih tovarnah, prej obveščeni o zavezniški invaziji neneško ljudstvo. To je vznemirilo nacijske avtoritete in zdaj ne vedo, kakšna akcija bi bila potrebna za učinkovito kontrolo zaslužjenih delavcev v Nemčiji.

Naciji vidijo nevarnost v koncentraciji tujih delavcev v taborišcih v bližini industrijskih središč. Nadzorstvo nad njimi je bilo poostreno. Nemci se boje novih komplikacij. Zavezniška letala lahko dovažajo orožje francoskim podtalnim grupam, ki ga te potrebujejo za uspešno borbo proti okupatorju.

Možnost zavezniške invazije Belgije

Železničarji dobili navodila

London, 22. junija.—Svobodna belgijska radiopostaja je sinoči opozorila rodoljube in partizane v domovini, naj pazijo na znamenje glede zavezniške invazije Belgije.

Opozorilo svetuje vsem "potencialnim talcem", naj se poskrijejo, ko bo dan prvi signal o zavezniški invaziji. Belgijski železničarji so dobili instrukcije, naj pospešijo sabotažo na železniških progah, po katerih vlake ki vozijo nemške čete, orožje in strelivo na fronto v Normandiji.

Nepotrjeno poročilo iz švedskih virov pravi, da je ameriški general Dwight D. Eisenhower poslal francoskega generala Jacquesa Leclerca v ozadje nemških bojnih črt v Normandiji, da mobilizira francoske podtalne grupe za uničevanje komunikacijskih linij.

Švedski list Aftontidningen pravi, da je general Leclerc dopel v provinco Haute-Savoie, središče odpora proti nacijem v južnovzhodni Franciji. Leclerc je pred odhodom v Francijo konferiral z generalom Eisenhowerjem v glavnem stanu zavezniškega poveljstva.

Domače vesti

Obiski
Chicago.—Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete sta 21. t. m. obiskali Valentina Kuvovich, Irwin, Pa., in Martha Kuvovich, Manor, Pa.

Letalec pogrešan
W Aliquippa, Pa.—John Rupnik in njegova žena sta dobila obvestilo od vojnega departamenta, da se njun sin John pogreša od 11. maja. Bil je topničar na letalu, ki se je nahajalo nad Belgijo. John je bil član društva 122 SNPJ in je bil skoro dovršil predpisane naloge.

Anne Erste pojde v Egipt
Cleveland, O.—Anne Erste, uposlana v federalni rezervni banki, je dobila dopust in bo kmalu nastopila službo pri vladni administraciji za inozemske ekonomske zadeve. Odpotovala bo v Washington, kjer bo pohlajala učilišče en mesec, nakar jo bo vlada poslala v Kairo, Egipt, kjer bo vršila posebno delo v uradu administracije za inozemske ekonomske zadeve. Ko je Anne pred dvema letoma postala nadomestna pomočnica federalne rezervne banke, je bila prva ženska, ki je kdaj imela tako pozicijo v kateri koli federalni rezervni banki. Preteklo leto je šlo skozi njene roke štiri milijonov dolarjev. Anne je članica društva 566 SNPJ.

Se oglašil iz ujetništva

Milwaukee, Wis.—Družina Franka Stumpfa je te dni dobila od svojega sina Franka, poročnika-bombardirja, karto iz Nemčije z naznanilom, da je nemški ujetnik. Pravi, da je zdrav in mu drugače gre dobro. Frank je bil uradno proglašen za pogrešanega 25. februarja tega leta, ko se je udeležil napada na Nemčijo.

Priznanje francoskega odbora

Važna pogajanja v Londonu

London, 22. jun.—Dasj odnosi med Ameriko in francoskim narodnim odborom vise v zraku, odkar je bil ta odbor formiran v Alžiru z namenom, da združi vse francoske elemente zunaj Francije, znamenja kažejo, da ga bo Velika Britanija priznala kot začasno vlado francoske republike.

Pričakuje se, da bodo pogajanja med britsko vlado in francosko misijo, kateri načeljuje Pierre Viot, uspešna. General Charles de Gaulle, predsednik francoskega narodnega odbora, je dobil oporo pri britskih krogih. General Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniške sile v Evropi, je uveljavil nekatere ukrepe, ki so morda uvod v priznanje De Gaullovega odbora.

Britski krogi so zadovoljni, ker sta bila Francois Coulet in Pierre de Chevigne imenovana za reprezentanta De Gaullovega odbora v notranji administraciji osvobojenega ozemlja v Normandiji. V Franciji so v tem momentu štiri vlade: nemška, višiška, zavezniška in francoskega odbora. Ker bosta nemška in višiška, kakor vse kaže, kmalu likvidirani, bo moral De Gaulle odbor zamašiti vrzel. To je edina možna rešitev kompliciranega problema.

Londonski list Observer opozarja v uvodniku na dejstvo, da je bil De Gaulle priveden v London pred štirimi leti z namenom, da se proglasi za voditelja francoskega odpora. Francija je bila takrat na tleh. List vprašuje, zakaj vladi Velike Britanije in Amerike zdaj ne priznavata tega dejstva. Ako imata razloge za svoje stališče, je čas, da jih pojasnita.

Senator zahteva resignacijo Lytteltona

Britski minister obžaluje nesporazum

Washington, D. C., 22. jun.—Senator Lucas, demokrat iz Illinois, je zahteval, da mora Oliver Lyttelton, britski minister za vojno produkcijo, takoj resignirati, ker je v svojem govoru pred-predstavnik Ameriške trgovske zbornice v Londonu izjavil, da je Amerika provocirala vojno z Japonsko. Izjava je izzvala vihar ogorčenja v britskem zunanjem uradu in ameriških krogih.

Lucas je označil Lytteltonovo izjavo za momentalno zablodo in potvarjanje dejstev. "Neglede na popravljana in dodatna tolmačenja bodo besede, katere je izrekel britski minister, ostale in se držale vseh mirolnih Američanov," je dejal. "Izjava je ena izmed najneverjetnejših in zbegajočih, ki so bile kdaj izrečene po osebi, ki ima visok urad v javnem življenju in ki spada v grupo Združenih narodov. Trdim, da oni, ki kontrolirajo britsko vlado, ne smejo dopustiti, da bi taka oseba še nadalje držala visok urad."

Senator je pohvalil državnega tajnika Hulla, ki je okrcal Lytteltona in naglasil, da je njegova izjava brez vsake podlage in da ne odgovarja dejstvom.

London, 22. junija.—Minister Lyttelton je javno prosil oprostjenja v parlamentu zaradi izjave, da je Amerika provocirala vojno z Japonsko. Dejal je, da prevzame vso odgovornost in krivdo za izrečene besede in nastali nesporazum.

Wallace vidi poraz Japonske

Naglasil je potrebo kooperacije v povojni dobi

Cungking, Kitajska, 22. jun.—Ameriški podpredsednik Henry A. Wallace je v svojem govoru na državnem banketu, katerega mu je priredil v počast general Kaišek, vrhovni poveljnik kitajske obožene sile in predsednik republike, dejal, da bo Japonska poražena na vseh frontah do poletja prihodnjega leta.

"Tri bistvene stvari za vzdrževanje miru v vzhodni Aziji in na Pacifiku so potrebne," je rekel Wallace. "Te so demilitarizacija Japonske, sodelovanje ljudstev na Pacifiku in samovolja za azijske narode. Japonci zdaj barantajo s prostorom za čas, toda oba, čas in prostor, sta proti njim. Kmalu bodo stali pred močno in odločno kitajsko armado, s katero bo kooperirala ameriška sila v večjem obsegu. Skupna sila ne bo dala časa Japonski bo morala odstopiti vse dežele in pokrajine, katere je osvobodila v vojni. Po porazu bodo morale Amerika, Kitajska, Velika Britanija in sovjetska Rusija ustanoviti sistem kolektivne zaščite, podprt z mednarodno oboženo silo."

London, 22. jun.—Radio Moskva je citiral zahvalo, katero je Wallace izrekel sovjetom pred odhodom iz Sibirije v Cungking. "Priznat moram, da so osebni vtisi, katere sem dobil, prekosili vsa moja pričakovanja," je rekel Wallace. "Bil sem vznepen nad uspehi, katere je dosegla sovjetska Rusija v dobi nekaj let. Južni napori ljudstev Sovjetske unije so kronani z briljantnimi uspehi v vseh panogah znanosti, industriji in umetnosti."

AKCIJA PROTI FAŠISTOM V ITALIJI SE PRIPRAVLJA

Mnogo problemov še čaka rešitve

TEŽAVE ZAVEZNIŠKE VOJAŠKE VLADE

Rim, 22. jun.—General Edgar E. Hume je na konferenci s časniki razkril težave, ki jih ima kot načelnik zavezniške vojaške vlade v Italiji. Glavni problem je, kaj naj se stori s fašisti, proti katerim se po mnenju mnogih vodi vojna. Ta in več drugih problemov še čaka rešitve.

Hume je dejal, da je mnogo vrst fašistov, ki drže urade v Rimu. Nekateri so morali postati fašisti, ker si niso mogli pomagati. Oni, ki niso bili člani stranke, niso mogli dobiti vladnih služb. Ti niso bili upravičeni do penzije od Mussolinijeve vlade in drugih koristi. Oni, ki spadajo v to kategorijo, morda ne bodo odstranjeni iz uradov.

"Oni, ki bodo odstranjeni iz uradov in oni, ki bodo poslani v ječe, so prominentni fašisti ali pa so nagrabili mnogo denarja iz fašizma," je rekel Hume. "Zavezniška vojaška vlada nima kriterija, na čigar podlagi bi delala zaključke, kdo spada v eno ali drugo kategorijo. Sleherni slučaj se bo obravnaval na svoj način."

Na vprašanje časnika, ali ne misli, da bodo njegovi častniki lahko sprejemali konfliktna zaključka v posameznih slučajih, je Hume odgovoril, da je taka možnost. Princ Filippo Pamphili, ki je bil imenovan za guvernerja Rima, bo imel besedo v odločitvah. Končni zaključki zavise od vojaške vlade.

General Hume je ponovil prejšnjo deklaracijo o funkcijah zavezniške vojaške vlade, ki morajo služiti samo enemu namenu. Vlada mora izvajati dekrete in goriti stvari, katere bi moral v drugačnih okolišnih izvršiti poveljstvo zavezniške obožene sile. Kadar se to zgodi, bo njeno delo opravljeno. Vojna je prizanesla Rimu. Ljudstvo kot celota niti ne ve, kaj so druga mesta, kjer so se vršile ljute bitke, pretrpela. Ljudstvo Rima se je izognilo katastrofi, ki je zadelo druga italijanska mesta.

Wheeler napovedal demokratsko zmago

Chicago, 22. jun.—Senator Burton K. Wheeler, demokrat iz Montane in vodilni izolacionist pred japonskim napadom na Pearl Harbor, je v razgovoru z reporterji napovedal demokratsko zmago pri novembrskih volitvah. Dejal je, da republikanci ne morejo zmagati, če ne zlo-mijo solidnega juga. Wheeler se je ustavil v Chicagu na svoji poti v Montano. Dejal je, da se ne bo udeležil konvencije demokratske stranke, ki se prične v Chicagu 19. julija.

Lindbergh vežba ameriške letalce

Detroit, Mich., 22. junija.—Charles A. Lindbergh, ki se je nedavno prijavil za izvrševanje posebnih dolžnosti v mornarici admirala Chesterja W. Nimitza, vežba ameriške letalce za polete visoko v zraku na Gilbertskih otokih. To razkriva pismo, katero je dobil O. A. Johnson, uradni Ford Motor Co. Lindbergh je bil, preden se je javil admiralu Nimitzu, uslužben pri tej kompaniji.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (taven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za Inosomativo \$8.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (štrka, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (June 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

"Nepremišljene besede . . ."

Naš državni department že ni bil dolgo tako vznemirljen kot zadnji terek, ko je bil obveščen iz Londona o govoru angleškega ministra za vojno produkcijo Oliverja Lyttona. V svojem govoru pred londonsko postojanko Ameriške trgovske zbornice je Lytton "nepremišljeno" izrekel sledeče besede:

"Amerika ni bila nikdar resnično nevtralna. Nobenega dvoma ni bilo, kje so njene simpatije in je torej potvarjanje, če kdo pravi, da so bile Združene države prisiljene v vojno. Amerika je toliko provocirala Japonsko, da jo je prisilila, da jo je napadla."

Naravno je, da so te besede iz ust visokega državnika, v tem primeru iz ust angleškega ministra za vojno produkcijo treščile na Washington kot bi eksplodirala desettonska bomba iz zraka. Približno enako senzacijo so povzročile tudi v oficijelnem Londonu. Če bi jih izgovoril kak navaden, ali pa tudi bolj vpliven človek, bi bile le besede, katerim bi najbrže nihče ne posvečal posebne pozornosti. V resnici so bile že izgovorjene v obeh državah, toda po ljudeh, "ki ne štejejo." In gotovo bodo tudi v bodoče, lahko tudi iz ust zgodovinarjev. Ampak za visokega državnika zavestne vlade so te besede v tem času gotovo dovolj—"nepremišljene."

Razume se, da je državni tajnik Hull takoj zanikal resničnost teh besed, češ, da "ne odgovarjajo dejstvom in tudi ne prikažejo resničnega stališča Združenih držav, bodisi napram začetnim pripravam Nemčije in Japonske za svetovno nadvlado, ali v poznejših agresijah obeh dežel."

Dobro, da Lyttonove besede niso bile izgovorjene v Moskvi po kakšnem ruskem komisarju! Kakšen krik bi zagnali vsi rusofobi—vsa burbonska reakcija—proti sovjetski vladi! Lahko bi ogrozile odnose med obeh državama. Gotovo je to, da bi Stalin takoj "likvidiral" takega komisarja šest čevljev pod zemljo.

V Angliji, kjer je svoboda govora tudi za "nepremišljene" besede, se Oliverju Lyttonu ne bo drugega zgodilo, kot da bo mogoče zletel iz kabineta. Da je za angleško vlado to zelo neprijeten incident, se razume, in to posebno napram Ameriki, kateri edini se ima zahvaliti, da se je rešila pred Hitlerjevimi hordami.

Ampak besede angleškega ministra niso povsem brez podlage—če bi bile, bi jih ne bil izgovoril. Resnica je, da je ameriška vlada igrala čudno vlogo napram Japonski, kakor jo je tudi angleška. Po japonskem imperialističnem napadu Kitajske ni več kot dve leti hotela proglasiti Japonske za napadaliko in ustaviti pošiljanje vsakega vojnega materiala in sirovin, ki služijo vojnemu namenu, kakor je dolocal nevtralnostni zakon. Oficijelno je bila dolgo "slepa" napram tragediji na Kitajskem in je dovolila ameriškim kapitalistom, da so nemoteno zalagali z vojnimi materialom obe državi, Japonsko in Kitajsko. Vlada sama pa je šla pri valutnih aranžmah na roko obeh—pri kupovanju srebra po visoki ceni—da je bilo več denarja na obeh straneh za nakupovanje vojnih potrebščin v Ameriki. Z drugo besedo: vse, kar je štel, je bil—business, profit!

Ta kramarska politika se je seveda bridko maščevala nad Ameriko. Svojo taktiko napram Japonski je začela spreminjati šele po izbruhu vojne v Evropi, ko se je tudi Amerika začela pripravljati na vojno. Toda vojno trgovino z Japonsko je ustavila šele par let pozneje, ko so bili japonski imperialisti že dobro založeni z gorilnim, stariim železjem za topove in z drugimi vojnimi potrebščinami.

Vse to je del sodobne zgodovine ameriško-japonskih odnosov. Del te zgodovine so tudi tista slepila pogajanja v Washingtonu tik pred Pearl Harborjem. Japonski militaristi so bili tedaj že gospodar pretežnega dela Kitajske in pripravljani za nadaljnje invazije po vsem centralnem in južnem Pacifiku in jugovzhodni Aziji.

To invazijo je ameriška vlada skušala preprečiti z ultimatom, v katerem je zahtevala od Japonske konec njenih imperialističnih eskpad na Kitajskem in vzpostavitev "odprtih vrat". V realnosti je ameriška vlada dala s tistim ultimatom japonskim militaristom na izbiro: popolna kapitulacija, ali pa vojna . . . Ker so bili s pomočjo Amerike dobro oboroženi, so si izbrali slednje. Tako je prišlo do Pearl Harborja . . .

Kako se "pobija" inflacija
Če kaka skupina delavcev zahteva zvišanje plač, mora iti njih zahteva skozi celo vrsto gostih vladnih rešet. Navadno vzame dolge mesece predno je taka zadeva "rešena". In rešena je navadno z odgovorom vladnega vojnega delavskega odbora, da je zvišanje odklonjeno, ker bi pomenilo—inflacijo. Dobra primera je zahteva rudarske unije UMWA, ki je lani povzročila toliko krika v deželi. Tudi v kongresu so se vrstili linčarski govori drug za drugim proti Lewisu.

Vse nekaj drugega pa je, kar se tiče profitov in profitarjev. Velike korporacije in tudi manjša podjetja v zgodovini Združenih držav še niso grmadile tako ogromnih profitov kot jih grmadijo v tej vojni. In to čistih profitov, po odbitku vseh davkov in vseh mogočih rezerv in skladov za "prenovo".

Ena teh industrij, ki grmadi ogromne profite, je tudi tekstilna. Tekstilni magnati so lani povprečno pobasali devetkrat večje profite—po odbitku vseh davkov in rezerv—kot so jih imeli leta 1939. Devet dolarjev na vsak dolar! Zadnje dni so pa ti magnati dobili od kongresa dovoljenje v obliki mandata zvezni upravi cen, da mora dovoliti drastično zvišanje cen vsem tekstilnim izdelkom. Tako se "pobija" inflacija!

Glasovi iz naselbin

POROČILO ZASTOPNIKA

Hermansle, Pa.—Dne 28. maja se je vršil vseslovenski kongres v hotelu Fort Pittu v Pittsburghu, katerega se je udeležilo 294 delegatov in delegatkinj, ki so zastopali sedem slovenskih narodov. Hrvati so imeli 80 zastopnikov, Čehi 77, Slovaki okrog 70, Slovenci 26, Rusi 10, Poljaki devet, ostali slovenski narodi pa razna števila. Kongres se je soglešno izrekel za četrti termin predsednika Roosevelta in za ponovno izvolitev podpredsednika Wallaca.

Predsednik kongresa Leo Krzcyki, ki je obenem organizator unij CIO, je v svojem govoru pozval vse delavce, naj podprejo Roosevelta in je navedel njegov rekord socialnega programa, ki ga je v zadnjih 12 letih dosegel. Leta 1933 je bilo manj kot tri milijone organiziranih delavcev v Ameriki, danes pa jih je okrog 14 milijonov, je poudaril Leo. Govoril je tudi o herojskem boju sovjetske Rusije, o velikih žrtvah slovenskih narodov v vojni in pa o velikanskem vojnem naporu v produkciji, ki ga uspešno vršijo slovenski delavci v ameriški industriji. Teh slovenskih delavcev je nad 15 milijonov.

Nastopil je tudi kongresnik Thomas Scanlon, ki je udrihal po kongresniku Diesu in drugih nazadnjakih. Govorili so tudi razni drugi govorniki. Kongres je odobril okrog 20 resolucij (podpisani je bil v resolucijskem odboru), ki so se tikale raznih vitalnih zadev tukaj in po svetu. Ena teh urgira Roosevelta, naj nadaljuje s svojimi človečanskimi prizadevanji, druga je bila naslovljena na Churchilla, dalje na Kaišeka, na drja. Beneša, predsednika čehoslovaške republike, na maršala Tita, na Stalina itd. Sprejeta je bila resolucija, da se 18. junija vrši slovenski dan v Keneywood parku blizu McKeesporta.

Kakor že omenjeno, je nastopilo mnogo govornikov in govornic iz vseh držav. Govornik iz Detroita je hvalil Toneta Majnariča, ki da je bil duša kongresa leta 1938. Majnarič je tudi govoril in izkazal se je kot dober govornik. Leo Krzcycki je omenil marsikaj zanimivega o unijskem gibanju in o trenju med CIO in ADF. Dalje nas je svaril pred podtalno fašistično propagando v tej deželi. Pohvalil je hrvatsko žensko organizacijo, ki je par tednov pred kongresom zborovala v istem hotelu in je imela 431 delegatkinj, ki so sprejele marsikaj dobrega in koristnega. Srbski delegat je rekel, da bodo tudi oni zborovali v istem mestu. Kongres se je zaključil ob 6. zvečer in bil je zelo uspešen v vseh ozirih.

Dne 30. maja sem se udeležil proslave 40-letnice društva št. 6 SNPJ v Syganu, Pa. Udeležil se je tudi 70-letni častni član iz Thomasa, W. Va., ki ga je pripeljal Lenhart Werdinek, tajnik društva 29 SNPJ. Navzoč je bil tudi 80-letnik Guzel, ki je še cel korenjak. Tretji častni član je bil Julius Lisjak, ki tudi izgleda kot fant. On je omenil podatke o društvu št. 6, ki ima čez 600 članov v obeh oddelkih in moderen dom. Lisjak je pohvalil ženske, ki tako pridno so-

delujejo s člani za koristi društva in nasebine sploh.

V imenu federacije je govoril John Kvartič, ki je njen predsednik, in je povedal marsikaj zanimivega iz društvenega življenja. James Maglich je govoril za angleško poslujočo federacijo in je omenil sedanjo flansko kampanjo o priliki 40-letnice SNPJ. Na slavnost so prišle tudi sestre Novak iz Sharona in njihove prijateljice iz Harmorvillia ter so skupaj lepo zapele več pesmi. Skušal sem jih dobiti za našo proslavo dne 25. junija na Yukonu in upam, da bom uspel.

Na programu je bila tudi neka družina, oče, mati in dve deklici. Nisem vprašal kdo so, ampak svojo nalogo so izvršili kot profesionalni igralci. Deklici sta peli, mati ju je spremljala na piano, oče pa ju je predstavljal, zraven pa je markiral Carlja McCarthyja. Program je dobro vodil znani jednotar Barufaldi, syganški agitator, ki je v prejšnjih kampanjah pridobil mnogo članov. On je italijanske narodnosti, njegova žena pa je hčerka Čebulove družine. Glavni govornik je bil br. Petrovič iz Clevelanda, član gl. odbora SNPJ, ki je omenil kampanjo, jednotno dobro delo, njen vpliv in popularnost, njen rekord v zadnjih 40 letih itd.

Na Syganu sta ponovila Proletarca oldtajmar Mravlja in Lisjak, Prosveto pa rojakinja Horvat, John Leskovec iz Brigtvillia in farmar Matija Oblak iz Bishopa ter Matt Veihar iz McDonalda. Mattova žena je francoske narodnosti in je bila rojena v Franciji, kjer se je izločala in obvlada več jezikov.

Uljudno vabim vse člane in rojake sploh, da se udeležijo velike proslave na Yukonu v nedeljo, dne 25. junija, katero prireja westmorelandska federacija društev SNPJ. Obenem vas vabim, da se udeležite tudi proslave dneva SNPJ dne 30. julija v Imperialu. Na svidenje na obeh proslavah!

Anton Zornik, zastopnik.

CITA IN PIŠE . . .

Bellingham, Wash.—Dež in revmatizem, ki rada skupaj nastopata, mi ne pustita, da bi opravljal kako delo, zato le čitam in pišem. Baškar sem čital v angleški sekciji Prosvete na zadnji strani članek Scotta Nearinga pod naslovom World Events z dne 7. junija. Zelo zanimivi odlomki oziroma komentari, zlasti kar se nanaša na Sovjetsko unijo. Njegova izjava je vredna pozornosti.

Predmet o sovjetih me zanima tudi zato, ker je v omenjenem odlomku tisto jedro, katerega se je prejšnji urednik tako ogibal, ker je v prid—sovetom. Spisal John Scott, "Duel for Europe," kjer pravi: "Long before the first shot was fired, the main war in Europe was that between Germany and Russia." Nearing nato komentira: "Should the victory of the Red Army be as now seems likely, the Soviet Union will emerge from the struggle not only as the Colossus of Europe, but also as the Colossus of Asia."

Tako sklepa o tem vprašanju Nearing. Apeliram na vse čitatelje, da prečitajo tukaj

omenjene odlomke in jih dobro presodijo, kaj pravijo moirje drugih narodnosti o sovjetih in sploh o vsem: o kulturi, ekonomiji in politiki, kakršne bodo te panoge po vojni. Tako sodi Nearing, vi pa sodite po svoje, izgleda pa, da ima moir prav.

Pravijo, da se delo omeni na trgu. Samohvala ne šteje. Koliko čitateljev seže po tem-delu, je seveda odprto vprašanje. Biti urednik, se še ne pravi biti pisatelj. Seveda je to stvar okusa. Nekaterim se dopade to, drugim pa ono. Ampak mnenje, ki bazira na dejstvih, je pa nekaj drugega, kar drži. Uspehi sovjetov bazirajo na dejstvih in to šteje.

George Gornik, 493.

NAŠE IZKUŠNJE

San Francisco, Calif.—Ako človek nima izobrazbe, ni moder, zato mora prentisiliti, kaj zapiše, da ne pride v protislovje in v konflikt z ljudmi, ki znajo podati čitateljem bolj svetlo luč življenja. Na splošno se lahko reče, da ima vsakdo, kadar piše za javnost, dober namen. Včasih smo prenagli, premalo premišljeni, zato naredimo pomote, ki jih bolj inteligentni ljudje opazijo predno jih moremo popraviti.

Ali je pravilno, da nekaterim dopisovalcem damo nezasluzeno darilo, druge pa kritiziramo in jih obdolžimo, da niso pravični predno moremo dokazati neresnico? Kadar kritiziramo, moramo vedeti, če je kritika potrebna in na mestu. Blato in kamenje metati čez ograjo je zmožen vsak šolarček, četudi njegova pamet še ni razvita. Vsakdo ima nekaj dobrega in nekaj slabejšega, zato je treba skupaj zmešati in izreči pravično sodbo.

Zakaj toliko kritike in hvalje staremu naseljenju? Simpatiziram z njim in mu čestitam, ker je bil zmožen prenesti toliko gorja in trpljenja, pa je po dolgih letih ostal zvest jeziku svoje matere. Čitali smo boljše spise in zgodovinske knjige, pa ni bilo toliko kričanja, menda zato ne, ker pisatelji niso bili naši.

Večina tistih, ki dvornijo in se celo norčujejo iz trpljenja starega naseljenca, ima malo ali nič izkušenj. Doma so se držali materne za krilo, prišli so v to deželo, ostali v enem mestu ali kempu, in to je bila njihova skušnjava. Radoveden sem, če bo stari naseljenec dobil obljubljene klobase in poljube, kadar obišče naše naselbine. Včasih smo res smešni, a tega prej ne vemo, dokler nam ne povedo drugi ljudje.

Moje mnenje je, da bi stari naseljenec dobil več priznanja, ako bi svoje trpljenje opisal v angleškem jeziku, kajti Američani so razumni in simpatični ljudje. Lahko bi napisal zanimivo zgodovino življenja, toda bojim se, da bi zadel ob trdo skalo, kakor je pri nekaterih zadel stari naseljenec. Tudi umrl bi bil v zaporu ali na vislicah, ako ne bi bila sreča na moji strani. Sovražnika sem si nakopal zato, ker misem dovolil A. C.-ju v stanovanje, ko je njegova ločena žena obiskala mojo družino. Bal sem se, da jo ustrelji, kakor se je večkrat izrazil. V nedeljo sem kolektal za Glas Svobode, ker sem bil takrat zastopnik omenjenega lista. Večkrat smo zastopniki dobili naročnike v salunu, kajti tam so bile vedno zanimive debate. (Nisem pijanec in najraje pijem mleko, kakor France Barbič.) Ko sem

Filmska igralka Nada Sheakloy.

vstopil, je A. C. začel kritizirati napredne liste.

Zadnja sva zapustila salun na 2001 Kansas st. Lastnik T. J. je zapel vrata, midva pa sva na preji debatirala, kakor bi imela piecwork. Naslednje jutro so ljudje govorili, da se nahaja v bolnišnici v kritičnem položaju. Skrbejo me je, kaj se je zgodilo z njim. Par sto korakov od prostora, kjer sva se ločila, je srečal najboljšega prijatelja S. S. Ker mu ni hotel posoditi denarja, ga je z nožem zabodel v hrbet in pobegnil. Sreča, da ni umrl, sicer bi mene zaprl, kajti mrtev človek ne more govoriti, jaz pa ne bi imel priče, da sem nedolžen. Tako nesrečen pa je bil stari naseljenec. Oba omenjena sta bila rojena v Ljubljani in dobro znana v Chicagu, posebno pa S. S., ki je bil zelo hiter z nožem (imeni sem poslal uredništvu). Ko se je A. C. vrnil iz bolnišnice, je nadalje nadlegoval ločeno ženo na njenem domu. Njen brat J. K. ga je večkrat opozoril, naj preneha delati nepotrebne prepire, sicer ga bo zadel kazen. Ker ni hotel prenehati, ga je ustrelil in njegovo truplo zakopal za hlevom. Ko so ga ljudje pogrešali, so takoj sumili, da se je nekaj takega pripetilo.

Oblasti so šle v akcijo in začele preiskovati. J. K. je priznal, da mu je on prikrajšal življenje. Truplo so odkopali in ga pokopali na pokopališču, J. K. - ja pa so poslali v norišnico. Kdo bi bil obdolžen umora, ako ne bi bil J. K. priznal dejanja? Tisoče nedolžnih ljudi umira v zaduhlih ječaj, zato verjamem, da se je nekaj podobnega zgodilo s starim naseljenecem. Dokler človek živi, je vedno v nevarnosti; kadar umrjemo, potem je konec trpljenja.

Da, Jack London je imel bogate izkušnje, bil je slaven pisatelj, prijazen in razumen mož. Njegov dom, kakih 60 milj od San Franciscia, je stal med visokim košatim drevjem in je bil ponos Mesečni dolini (The Valley of the Moon). Louis Adamič se je rodil v Jugoslaviji in ko je tukaj postal pisatelj, ga je Gugenheimova ustanova poslala v rojstni kraj, da je nabral material za svojo knjigo "The Native's Return." Poglejmo koliko pisateljev in novinarjev danes tvega življenje na bojiščih, kjer se naši sinovi borijo za svobodo in demokracijo zatiranih narodov!

Peter E. Kurnick, 304.

O TEM IN ONEM
Monroe, Mich.—Pred kratkim je tukaj umrl trgovec italijanske narodnosti. Leta 1922 sem z njim delal v tukajšnji livarni. Kmalu potem je začel grocenijsko trgovino in od takrat ga nisem več videl. Z njim sem se pa zopet sestel lani. Kramljal sva o preteklosti. Sedaj si je sam vzeti življenje.

V teh letih, odkar je imel trgovino, si je nakopičil precej bogastva. Kljub temu pa je delal po celih 16 ur dnevno in tudi več. Večkrat da je kar stoje v trgovini zadrževal ali pa ga

kakšnem zaboju. Star je bil že le 49 let, pa je bil kakor izgarno kljuse, ker si ni privoščil počitka. Pred leti se ga je polastila manija po dolarjih in tel si je nabral precej, ni pa znal uživati dela svojih rok. Gonji za dolarji ga je končno ugonobil in v pahnilih v prerani grob.

Če si bi znal privoščiti počitek, ki ga mora imeti vsak človek, kateri dela, bi lahko omenjeni živel še mnogo let. Z ne prestanim delom pa se je izčrpal telesno in živčno, nakar se je prostovoljno poslovil od življenja, ker ni videl drugega izhoda.

Nekoč je v našo vas Plemben pripjadrjal berač, ki je pri sosozvih dobil prenočišče. Tam za pečjo na klipi je spal raztegnjen na hlapec. Berač tiplje in vprašuje, da kdo je. Jaz sem, je odgovoril hlapec, in kdo je to, je vprašal berač, ko je na drugem koncu klopi tipal. To sem tuj jaz, je rekel hlapec. Tisti hlapec je bil namreč zvit na klopi ob peči kakor kača; povsod je bil, tu in tam, ko je berač temi tipal po klopi.

Nekoč sem v Milwaukeeju nekem restavrantu jedel vsa dan jutraj, opoldne in zvečer pa sem v kuhinji videl vedno enega in istega kuharja. Psem pobaral strežajko, kako to da imajo vedno enega kuharja. Rekla je, da je stiskac in groznak lakomen na denar, zato dela od 16 do 18 ur na dan, včasih pa kar v kuhinji spi po par ur na dan, nakar se spet upre za delo.

Takih sužnjev denarja sem videl že več, ki so si kratili življenje s preobilim delom sam iz pohlepa po dolarjih. Bili so kot cigansko kljuse.

Pred dnevi se mi je polomila ura budilka, ko ji je počila nje na "duša", pa je lepo tebi ni mneni nič zastrajkala. Stopil sem v trgovino, da kupim novo v karcio. Nič. Šel sem v drugo trgovino. Dobijo jih le nekaj, ki kmalu grede, torej tudi ni čuvo. Pa sem nesel mojo bolno klepetuljo k urarju, ki ni imel nadomestilnega kosa, ker se težko dobi.

Na tej moji misli pa sem sprevidel, da se lahko kupi na kose svetline, škapulirjev in druge take šare, s katero se obklat dajo verniki. Z busom sem se peljal v Toledo z budliko vred. Tamkajšnji urar je obljubil, da jo bo v nekaj dneh "pofiskal". Pa sem šel na spregled po mestu, če bi morda kje iztaknil kakšno novo budilico. Res sem dobil eno, nakar sem se vrnil v obsej mesta, da si podprem robra. V Toledo je vse 20 centov ceneje kot pri nas, namreč kar se tiče jedace. To se pravi, če bi v Monroeju plačal za jedate 20 centov, bi jo v Toledo dobil—zastonj . . .

Jake Benson, 25-letni mladenič, je bil v očeh postavde nesprejeto, torej razbojnik, in na njegovo glavo je bila razpisana nagrada tisoč copakov. Doma je bil iz Chicaga in njegov oče je baje bil zdravnik, kateri se je želel počitka in si v Missouriju kupil koso zemlje. Takrat je bil tisti zdravnik star že 70 let in šest let pozneje je umrl. Jake, njegov sin, je ostal sam. Kmalu je zajadral na napačna pota. Kupil si je samokres in se odločil, da si bo na lahek način pridobil denar.

Mladi Benson je na svojih potih videl obilo gorja, krivic in trpljenja med delavsko maso, videl je glad nedolžnih otrok, revščino in bolezen. Sprva je poskušal delati, potem pa se slil, da s tem vrši dobro delo. Postal je cestni ropar, ki je najrajši ropal imovite ljudi, zlasti pa bankirje. Mizerija ga je vrgla na pot hudodelstva. Večkrat pa je z ukradenim denarjem plačal za ustanovanje in hrano revnim družinam, ker je mislil, da s tem vrši dobro delo. Namesto, da bi skušal izboljšati delavske razmere na vzgojivaten način, se je vrgel v napačno smer.

Ko je nekoč lastnik stavovani v šumi vrgel iz kolibe neko vdovo z otroci vred, se je pojavil Jake in ji izročil mošnjo denarja. To je delal mnogo let, moirje postavbe pa ga niso mogli prijeti. To je bilo pred davnimi leti. Ampak še sedaj pravijo v Marcellinu, Mo., da se bi se spet pojavil kakšen Jake Benson in nam pomagal v potrebi . . .

Frank Kroll.

Ameriški in ruski letalci na letališču nekje v Rusiji.

Pred tremi leti...

(Neki zavezniški časnikar, ki je živel v Jugoslaviji, je ob tri-letnici nemško-italijanskega vpadu v Jugoslavijo napisal značilen članek za Bazovico, glasilo odobren primorskih Slovencev, ki izhaja v Kairu, Egipt. V tistih zgodnjih dneh se je nahajal v Jugoslaviji in Bazovica pravi, da je dobil prijateljev Slovencev. Da dobro pozna Jugoslavijo, v-iskano ceni njeno ljudstvo in ži-nsko gnulobu starega režima, do-kazuje naslednji članek, ki je svet iz Bazovice z dne 2. aprila (1.—Ured.)

Čez nekaj dni bo Jugoslavija praznovala tretjo obletnico tiste aprilske nedelje, ko so se prus-ke letalske horde divjavo v-rušile na mirno prebivalstvo jugoslovanske prestolice, da z-agnjem in bombami potolozijo av-ističnega histerika v Berch-lesgandnu, ki ni mogel pogoltniti klofute, ki mu jo je prisomlil 17. marca leta 1941. Jugosla-voja je s tisto uro krenila na pot trpljenja, smrti in gorja—ali kakor je tako resnično po-vedal Churchill pred tremi leti—krenila na pot časti in slave.

Pod prasketanjem bomb, v div-juju prusjaskih oklopnih divi-zi-ji, v smrtnem izidih tisočev in tisočev, se je že v nekaj dneh raz-krila in junaške borbe, ki jo je vodil preprosti jugoslovanski vo-ja-ki sem ga tu pa tam osebno ob-čudoval, razgrnila pred nami v-osa strašna praznота in nespo-sobnost državnega aparata. Raz-galjena od vrha do tal je držav-na uprava obstala pred nami in pred vsem svetom kot zbegano krdelo, brez načrtov, brez avto-rite in celo brez sledu neke po-veprečne civilne korajže.

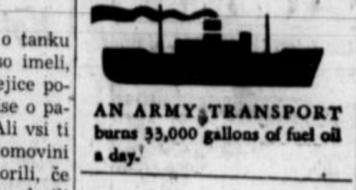
Devetnajst polnih mesecev je trajala druga svetovna vojna, ko je prišla na vrsto Jugoslavi-ja. Deset držav je Hitler "likvi-diral" pred Jugoslavijo in iz-vestih "primerov" se državni-ki in generali niso ničesar nau-čili. Hitlerjev recept za Jugo-slavijo je bil isti kot za vse dru-ge države. Nepristranski opazo-valci smo objektivno ugotavlja-li na licu mesta popolno razsulo vsjega tistega, kar so imenovali ljudje čez Drino in Donavo—he-gemonizem. Vojska in civilna uprava sta bili enaki in nimata ničesar očitati. To so dejstva, in zločin bi bil, če bi si jih Ju-goslovani prikrivali.

Dvaindvajset let so oblačili in vedrili v Belgradu; upravne garniture so se vrstile druga za drugo; ogromne milijarde denar-ja so potrošili; na sto in sto mi-nistrov, državnikov, politikov in generalov so sfabricirali, zato da v dvanajstih dneh država total-ito podleže. Za zavest je najbolj tragična in ta ugotovitev najbolj grenka, posebno za tiste izmed nas, ki smo Jugoslavijo in Jugo-slavovane iskreno in odkrito vzju-bili. Take usode pač ta plemen-iti narod ni zaslužil s strani svojih vrhov...

Mnogo literature je bilo že na-pisane o dogodkih po 6. aprilu 1941, tako z zavezniške strani, kakor s strani Jugoslovancov. Na-čisto in sto govorov so izrekli jugoslovanski vojski in držav-niki, ali vse je to več ali manj zgolj lastna obramba in malo prepričevalno zvrčanje krivde na preteklost, na druge. Sami krivci se še vedno niso ogledali, ker jim bodisi zopet manjka osnovne civilne korajže, ali pa si svojih krivd niti svesti niso. Pisarili so, govorili so in se zapovarjali, ali samo jugoslo-avski narod bo imel besedo, na-čisto, ki je dokazal vse drugačne kvalitete kakor pa njegovi vodi-jehi.

Tri leta bo v teh dneh preteklo, kakor je uradna Jugoslavija po-2-dnevni borbi položila orožje. Tri leta pa bodo kmalu pretekla od tiste ure, ko je narod sam iz-šel iz ročic Jugoslavije v svoje roke. Tri polna leta vodi ta na-čisto borba na življenje in smrt. Mnogo jugoslovanski odgovorni zavezniški javnosti v tistih treh krvavih letih na vse načine pripovedovali, da je vojno Jugoslavija ni bila pri-čakovana zato, ker so na vrho-vo vojne uprave sedeli nespo-sobni in ostareli ljudje, vsi še zvezniški s slavo prve svetovne vojne. Vse to bo res, saj vemo iz lastne izkušnje, da je bilo v Jugoslaviji nekaj sto generalov,

WHERE THE FUEL GOES

AN ARMY TRANSPORT burns 33,000 gallons of fuel oil a day!

Gotovo ste čitali dnevnik v zadnjih dneh. Verjetno so te spremembe povezane tudi z jugoslovanskim sporazumom. Na določeno sporazumaško stran bodo odločujoče vplivale.

—Kaj mislite o priznanju Titove vlade?
—Tudi to je odvisno od morebitnih sprememb v britanski vladi. Vsekakor bo položaj v kratkem razčiščen. Do tega časa pa vztrajajte s samozatajevanjem, ker tako najbolj služite slovenski, jugoslovanski in zavezniški stvari. Slovenci ste v tujini največ doprinesli k skupnim vojnim naporom, čeravno se vam zdijo v tem trenutku vaši uspehi jalovi. Zavezniški vedo za delo Slovencev in tudi za njihove uspehe. Slovencev izpod Italije ne bodo pozabili! Tito in vztrajno delo je več vredno kakor hrupna reklama. Tega se posebno zavedajo britanski delavci po tovarnah vojne industrije in tega se držite tudi vi, primorski Slovenci...

Narodno osvobodilna vojska ne pozna odmora, ne utrujenosti in ne čaka niti zaveznikov, niti dvanajste ure... To je dejstvo. N. O. V. gotovo ni modernejše obožena, kakor pa je bila redna jugoslovanska vojska, vsaj v celotnem obsegu ne. V treh krvavih letih je dokazala vso svojo sposobnost ne samo Jugoslavi-ji, pač pa vsemu svetu. Samo pol ducata naslednikov tistih, ki še po treh letih ne vedo o vojni in njenih posledicah ničesar, ni mogla prepričati... N. O. V. je dokazala, da je jugoslovanski vojak verni naslednik svojega junaškega naroda in ta vojak je temeljito demantiral epizodo 6. aprila 1941, ki je njegovo slavo samo še povečala.

Tudi civilna oblast na osvobo-ženem jugoslovanskem ozemlju je dokazala svojo sposobnost. Upravni aparat poteka gladko in brez velikih trenj. Vsekarer čisto drugače kakor pa pred tremi leti. To v prvi vrsti zato, ker se civilna oblast ni ravnala po starih receptih o "našem čovjeku", pač pa je izbirala najspodobnejše med sposobnimi, najprirednejšimi med pridnimi, najbolj poštenimi med poštenimi in najzvestejšimi med zvestimi. Ta civilna oblast ne sprašuje po familijar-nih zvezah, po rojstnem kraju in veroizpovedi, pač pa je njeno edino vprašanje, kaj znaš in kaj si tudi že storil?

Tako sta se v jugoslovanskem življenju izoblikovala dva sve-to-va, ki sta značilna tudi še za druge države in tudi za Veliko Britanijo. Stari svet, osamljen in zapuščen z absolutističnimi težnjami, trdno prikovan na privilegiji, udobnosti in brezdelje s političnimi zasnovami zaprtih oči in novi svet, ki je z lastnimi silami, z legendarnim junaštvom in železno voljo izkopal nove, trdne temelje Jugoslavije, na podlagi poštenja, dela in enakopravnosti. Če bodo ti temelji ostali čvrsti v rokah resničnih delavcev, resničnih junakov in nesebičnih; če bodo vrhovi za-lovili veteranjakovce, ki so še do včeraj posedali ob skupni mizi jugoslovanske reakcije v Londonu ali v Kairu in bi sedeli še danes, če bi jim nekdo ne spod-maknil stolice, potem bo nova stavba Jugoslavije zabetonirana za stoletja.

—Ali bo prišlo do sporazuma v Londonu?—je bil vprašan.
—Mogoče, težko je vendarle verjeti, da bi se ta dva svetova mogla zblizati. Maršal Tito je že večkrat poskušal, ali je druga stran vsak sporazum odklanjala. Na vsak način je sporazum v rokah prvega ustavnega činitelja.
—Ali ne mislite, da imajo tudi zavezniški pri tem veliko besedo?
—Gotovo, samo je o tem težko povedati kaj določene. Celotna zavezniška politika je zamotana in včasih za hip celo težko razumljiva. Obsega tako ogromni svet, da prihaja čisto do na-vidnih protislovij; lahko pa so mogoče presenetljive spremembe v sami britanski vladi, saj go-tovo mislite v prvi vrsti na njo.

Proglas izvršnega odbora Hrvatske seljačke stranke

(Objavljen v organu H. S. S. "Slobodni dom" 8. marca 1944.)
—Ta "Proglas" prinašamo v informativne svrhe, da se čitatelji pouče o političnih raz-merah na Hrvatskem.—Ured.)

VSEM PRISTAŠEM H. S. S.
Od 10. aprila 1941, ko je dr. Maček pozval na sodelovanje novo "vstaško vlado", a od ostalih članov predsedništva je eden po-begnil, drugi pa se skrili—od te-daj sta pretekli dve leti od odkar so pristaši H. S. S. (Hrvat-ske seljačke stranke) ostali brez političnega vodstva.

To se je zgodilo v najtežjem času, odkar obstoji hrvatski narod. To bi pomagalo tujcu, da se zaveže in uniči politično za-vest in odpor hrvatskega naroda. V tem pa je naš maršal Tito udaril temelje veličastni borbi za naše narodno osvobodjenje. In številni hrvatski kmetje, mnogi pristaši H. S. S., so se že od za-četka uvrščali v vojne čete narodno-osvobodilnega gibanja, ra-mo ob rami s prvoboreci iz komu-nistične stranke. Nato se je dvig-nil na noge narod iz Dalmacije in Hrvatskega Primorja.

Po polnih dveh letih molka so po zaslugi osvobodilne borbe pri-staši H. S. S. spet zaslišali svoj pravi glas. Dne 15. julija 1943 se je ponovno javil "Svobodni dom", glavno glasilo Hrvatske seljačke stranke. Tako je nauk in program Antona in Štefana Radića našel zvestega zastopni-ka v novem političnem položaju.

Tako je pred ljudstvo stopilo novo in enotno vodstvo H. S. S. Dokaz, da je to zares vodstvo, je, ker je vodilo v borbi in ne zadaj v zapečku. Da to vodstvo ve, kaj hoče, se je videlo v tem, da je odgovorno sodelovalo pri odločbah narodno-osvobodilnega pokreta. Trije njegovi člani so tudi v začasni vladi narodnega osvobođenja Jugoslavije, da bi tudi pred zunanjim svetom izgi-nila poslednja sumnja, kje se nahajajo poštene moči Hrvat-skega naroda. Oni dokazujejo, da osvobodilna borba ni komu-nistična, temveč da se v vselj-dskem gibanju, ki ga vodi narod-ni junak Tito, bore vsi svobodo-ljubni Hrvati.

Zaeno z borbenimi predstavniki Slovenije, Srbije, Črne gore in Makedonije so člani izvršnega odbora Hrvatske seljačke stranke zaeno z ostalimi delegati Narodnega antifašističnega veča narodnega osvobođenja Hrvat-ske sodelovali pri zgodovinskih odločbah za federativno uredi-tev Jugoslavije. S tem so doka-zali zvestobo staremu hrvatske-mu seljaškemu programu in no-vim idealom vseh južnih slovanskih narodov, in visoko dvignili republikansko samoodlobo Hrvat-ske.

S to legitimacijo izvršni odbor Hrvatske seljačke stranke poziva v bojne vrste osvobodilne vojs-ke.
In na to se mora odzvati vsak pristaša H. S. S.
Sedaj pa tisti politiki, ki so se pred dvema leti od strahu ali pa od pokvarjenosti poskrili in po katerih se danes ne bi čul po-šten glas H. S. S., pripravljajo teje edinstveni in neustrašeni H. S. S. nož v hrbet.

Kdo so ti propaleži? Oni, ki

so najprej strahopetno pošiljali naročila ali "direktive," naj narod čaka in ne hodi v borbo za svobodo. Sedaj pa, ko se Hrvat-ski kmetje zbirajo v vedno go-stejših vrstah za upor proti so-vražnemu neprijatelju, so začeli z odkritim napadanjem narodno-osvobodilne fronte.

Navodila, naj ljudstvo čaka, so širili v imenu "vodstva H. S. S." Poziv na borbo proti narodno-osvobodilnemu gibanju so pri-pravili v imenu za vedno osra-močene "Seljačke zaščite" oziroma takozvane "Bele garde."

Možje in bratje!
Vi dobro vidite, kdo se bori s kom. Na eni strani narodno-osvobodilna vojska, na drugi pa Nemeč in njegovi slugi.

Med tema dvema ni tretjega. Ali fašizem ali svoboda. Domobranci spadajo k Neme-cem—oni so švabobranci, torej na strani sovražnikov.

In vsakdo, ki vam pride v ime-nu "vodstva HSS", a govori in dela proti narodno-osvobodilni vojski—ta služi Nemeču proti svojemu ljudstvu.

Vsak tak je izdajalec in ljudski sovražnik. Ne bo mu odpušeno in nikomur, ki se druži z njim.

O svojem delu bo dajal vsak od nas svoj odgovor. A oni, ki pripravljajo "zaščite" ali "gar-de" proti najpožrtvovalnejšim bojevcem za svobodo, so spo-znani za krive že sedaj. Napo-sled se bo moral zagovarjati vsakdo, ki še sedaj poskuša katero-koli zvezo z izdajalsko politiko kralja Petra, in proti iskrenemu bratstvu svobodoljubnih Srbov in Hrvatov.

Dobro vidimo, kje so:
Dr. Vlado Maček, inž. Avgust Košutić, dr. Ivan Pernar, dr. Josip Reberski, dr. Josip Tor-par, dr. Ivan Andres, dr. Variša Smoljan, dr. Toma Jančiković in mnogi drugi.

Namesto da so med ljudstvom, so pri Nemečih, med tem ko ljud-stvo gine v obrambi svojega naroda. Niti eden od njih ni v bor-bi za svobodo.

Za druge, ki se zovejo "ustaši", vemo že od prej, da so naši od-kriti sovražniki.

Tak narod, ki čaka in pričaku-je od tujcev, Švabov, milosti, od bratske, slovanske nesreče—tak narod zadene smrt.

Narod, ki se bori za človečan-stvo, pravico in svobodo, tak nar-od ustvarja življenje.

Mi ne čakamo, nego se borimo, ker smo zvesti naukom neumr-ljivih bratov Radićevih.

Naša edina zaščita je narod-no-osvobodilna vojska.

Naši zaveznički so Rusija, Ang-lija in Amerika.

Naši vodja je neustrašni Tito. Vsi v vojne čete za republiko Hrvatsko v novi federativni za-vezniški zajednici ravnopravnih narodov Jugoslavije.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR
Izvršni odbor
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TRJOJAR, gl. pomočni tajnik... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik... Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik... 3507 W. 65th St., Cleveland 4, Ohio

Districtalni podpredsedniki
JOS. CULKAR, prvo okrožje... 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje... R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje... 7023 Middlepoints, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje... 3079 Randall St., St. Louis 16, Mo.
URSULA AMERZOGICH, peto okrožje... 418 Pierce St., Evesaleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šestto okrožje... 833 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor
MATH PETROVICH, predsednik... 253 E. 151st St., Cleveland 18, Ohio
VINCENT CAINKAR... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN... 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
LONALD J. LOTRICH... 1627 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH... 700 E. 260th St., Euclid 17, O.

Poradni odbor
ANTON ŠULAR, predsednik... Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH... 215 Turner St., Luserna, Pa.
FRANK BARBIC... 19611 Muskoka Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW VIDURICH... 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK... 772 E. 180th Street, Cleveland 18, Ohio

Nadporni odbor
FRANK ZAITZ, predsednik... 2201 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILAN MEDVEŠEK... 18013 Upton Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW GRUM... 17183 Snowden, Detroit 8, Mich.
JOHN OLIP... 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI... 35 Westlox Ave., Peru, Ill.

Glavni sekretarji
DR. JOHN J. ZAVERTNIK... 2819 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

Božidar Magovac (Zagreb), **Marko Matkov**, kmet (Djurdjevac), **Grga Pešković**, kmet (Benkovac), **Josef Posavec**, kmet (Sisak), **Djuro Predavec**, kmet (Dugo selo), **Aleksander Preka** (Tuzla), **Stjepan Pravič**, kmet (Koprivnica), **Nikola Sekirica**, kmet (Sinj), **Mate Sorič**, kmet (Perušić), **dr. Zlatan Sremec** (Zagreb), **Martin Sučić**, kmet (Drniš), **Marko Sučić**, kmet (Drniš), **Marko Šeničnjak**, kmet (Novska), **Stanko Škare**, kmet (Imotski), **Ivo Tijardovič** (Split), **Ivan Tor**, kmet (Pisarovina), **Stefan Trisaki**, kmet (Koprivnica), **dr. Franjo Vinter** (Crikvenica), **Ante Vrkljan** (Sušak).—ZOJSA.

Težki oblaki nad Nemčijo

Spisal Bert Wyler

Berne, Švica. (ONA) — Poročila od privatnih nemških virov in pa nevtralnih dopisnikov v Berlinu opisujejo atmosfero v Nemčiji od začetka invazije kot zelo "napeto in morečo."

Vsi sloji prebivalstva čutijo, da se bliža končni izid vojne, da pa ni sigurno, da bo ta konec pri-jeten.

Pravijo, da je situacija celo v višjih vojnih krogih in nacistič-nih krogih mrka. Zastonj člo-veče išče eno samo veselo novico v nemških časopisih, ki kažejo eno najbolj klavernih slik: "Mrak Bogov" in pišejo o "juna-ški obrambi nemških čet v Nor-mandiji proti množičnemu san-dražniku."

Hitlerjevi krogi se pritožujejo nad nesrečno invazijo, ki da se je ponesrečila, ker je vrhovno poveljstvo pričakovalo udarec za udarcem, očitno v drugih od-sekih, in da bi generali temu pri-merno razpolagali s svojimi četami.

Tudi v drugih ozirih so neme-ska poročila trpka. Vrhovno poveljstvo je objavilo številke pomorskih zavezniških izgub, od pričetka invazije. Trdijo, da so potopili dve križarke, tri ru-siše, šest transportov in dva-nejst majhnih ladjic. Tudi če so te številke prave, so izgube niz-ke. Berliner Lokalanzeiger nu-di razlogo, da Nemeč niso imeli vojne flote v tej vojni, ki bi se lahko kosala z britansko in a-merikansko mornarico, kar je moralo kaj iztegniti tiste Neme-ke, ki so verjeli Gobelsovemu širokoustenju, da so Doenitzeve podmornice uničile britansko namoče na morju. Lokalanzei-ger dodaje, da so večje nemeške mornariške enote bile ali uniče-ne ali pa poškodovane, in da so pomorske sile, ki so še na raz-polago, sposobne samo za ne-našno akcijo, podmornice pa da so bile v globokih vodah.

Po mnenju švicarske Neue Zuercher Zeitung, se vojaški krogi v Berlinu popolnoma za-vedajo popolne onemoglosti nji-hovih zračnih sil. Kaj to pome-ni, piše berlinski dopisnik tega časopisa, se je pokazalo v prej-šnih bitkah. On citira berlin-

ške vojne dopisnike, ki pravijo, da zavezniška letala, liki mu-ham letajo nad cestami, ki jih uporabljajo za transport rezerv na fronto.

Tale del iz poročila Neue Zuercher Zeitung, ki je šel skozi nemško cenzuro, pa zasluži posebno pozornost: "Maršal Von Rundstedt gleda v obraz vzne-mljivo dejstvu, da zavezni-ki širijo zavzeta ozemlja. Preje ali sleje se mora to ustaviti, da se prepreči panika med neme-skimi četami. Nemško vodstvo je na slabšem, ker more sovraž-nik skrivati svoje namere. Vo-jajski krogi mislijo, da je gene-ral Eisenhower poslal samo eno četrtino svojih sil, ki jih ima na razpolago za invazijo."

Zaskrbljenost med nemškimi vodstvom, je imela svoj vpliv med prebivalstvom, in splošno začeno misliti, da se lahko dogodki za vedno izvljejo iz rok, v notranjih zadevah. V takih prilikah je pridobil časopis "No-tranja Fronta" posebno važnost, ker predstavlja opozicijo v Nemčiji.

Ogrski kvizlingi za-uračajo obdolžitve

Bela Imredy ni židovskega porekla

Washington, D. C., 22. jun.—Vsi listi v Buimpešti so nedavno objavili izjavo, katero so po-pisali člani ogrskega lutkarskega režima in v kateri so ogorčeno zavrnili obdolžitve, da je Bela Imredy, notorični nacij in bivši premier, židovskega porekla. U-rad za vojne informacije (OWI) je dobil zadevno poročilo iz za-neseljivih virov.

Izjavo, da Imredy ni židovske-ga porekla, so podpisali dr. Zoltan Bosnyak, direktor ogrskega instituta za židovsko raziskavo; Kolozsavary Borcsa, državni mi-nister; George Olah in Ferenc Rajnis, člana parlamenta, in general Emil Zach.

Imredy je resigniral kot pred-sednik ogrske vlade pred štirimi leti zaradi politične kampanje svojih nasprotnikov, ki so trdili, da je bil eden izmed njegovih prednikov žid. Imredy je moral priznati, da je bila njegova stara mati židinja.

Ko je Ogrska prišla pod do-minacijo Nemčije, se je Imredy vrnil v politično življenje pod zaščito nacije. On zahteva od-ločno rešitev židovskega proble-ma in v svojem listu Magyar-sag stalno napada žide.

Nemški urad za ragno raziska-vo, ki je proglasil Japonce za "častne Arjce", je objavil izjavo s trditvijo, da je dognal, da ni bil noben Imredyjev pred-nik žid.

Ameriške čete na obročju severne Francije.

Best the Attack!
BUY MORE THAN BEFORE
5 WAR 1944

MIHAIL ARCIBASEV

SANIN

Poslovni Stano Kračevac

(Nadaljevanje)

Njune misli so lezle po nji, jo lizale, drgnile, se norčevale iz njenega telesa in čuvstev in nekakšen dišeč strup se je vili na to lepo dekletko, ki nudi ljudem za nagrado uživanje in ljubezen. Nista ljubila žensk, nista jim bila hvaležna za dano uživanje, ampak sta jih skušala ponizati in razžaliti ter jim zadati najgusnejše in nepojmljive bolečine.

V sobi je bilo zatohlo in zakajeno. Njuni potni telesi sta širili mrzliččen, težak nezdrav duh; oči so se jima motno lesketale in njuno govorenje je bilo neugledno in zadušeno, kot hropenje pohudičenih zverin. Za oknom je tiho in jasno prihajala lunina noč; toda ves svet z vsemi svojimi barvami, glasovi in bogastvom je nekam odšel, se pogreznil in samo naga ženska je ostala pred njima. Kmalu je postala njuna domišljija tako oblastna in uporna, da je bilo njima že nujno potrebno videti Lido, ki je sedaj nista klicala ne Lidija, ne Lida, ampak Lidka. Zarudin je velel napreči konje in odpeljala sta se na kraj mesta...

XXVIII.

Pismo, ki ga je drugi dan poslal Zarudin Lidi Sanini, ki je v njem prosil dovoljenja za sestanek in nejasno in nerodno namigaval, da se lahko še veliko izpremeni, je prišlo v roke Marji Ivanovni, ker ga je hišna pozabila v kuhinji na mizi.

Njegove vrstice so mrko vrgle umazano in strašno senco na čisti hčerini obraz, poln svete nežnosti. Prvi občutek Marje Ivanovne je bil skrben dvom. Potem se je spomnila svoje lastne mladosti, ljubezni in izneverjenj, težkih dram, ki jih je preživela, ko jo je zakon razočaral. Dolga veriga trpljenja, spletenega iz življenja, zgrajenega na strogih zakonih in pravih, se je privlekla do starosti. To je bil siv trak z motnimi lisami dolgega časa in gorja, s pretrganimi konci obrzdanih želj in sanj, to je bilo nekaj, česar se ni bilo mogoče spomniti drugače kot enakomerne vrste dneva za dnem. Toda zavest, da je hči nekje predrla trdno, kamenito steno tega sivga, prašnega življenja in morda že padla v svetli, burni vrtinec, kjer sta veselje in sreča kot v kaosu prepletena s trpljenjem in smrtjo, je navdala staro ženo z grozo.

Iz groze je pa nastala jeza in ožnost. Če bi starika mogla, bi zgrabila Lido za vrat, jo pritisnila k tlom in jo s silo pahnila nazaj na sivi, kameniti hodnik svojega življenja, kjer so bila izdobljena v solnčni svet samo majčkena okenca z železnimi mrežami in bi jo primorala začeti zopet tisto življenje, ki ga je ona sama preživela enkrat za vselej.

"Grda, ostudna deklina, postopačka!" je mrlila Marja Ivanovna in v obupu povsila roki na kolena.

Hipoma ji je pa prišla v glavo suhoparna misel, da vse skupaj ni zašlo dalje od znane, varne meje in jo je nekoliko pomirila. Obraz ji je postal top in kakor nekako zvit. Lotila se je prebirati list, vendar ni mogla ničesar iztuhitati iz njegovega preveč mrzlega sloga. Takrat je stara ženska začutila svojo onemoglost in se bridko zajokala; popravila si je lase in vprašala hišno:

"Dunjka, je Vladimir Petrovič doma?"
 "Koga?" se je zvonko odzvala Dunjka.
 "Prisrmoda! Pravim, ali je gospod doma?"
 "Zdajle so šli v kabinet. Pismo pišejo!" je veselo naznanila Dunjka, kakor da bi bilo to pismo zanjo največji užitek.

Marja Ivanovna ji je trdo in naravnost pogledala v oči; v njenih dobrih, razsvetelih očeh se je prikazalo nekaj jeznega in topega.

"Ti, zalega, samo še enkrat mi poskusi prinašati pisma, ali te bom tako predelala, da..."
 Sanin je sedel in pisal. Marja Ivanovna ga ni bila vajena videti pisati in se je neglede na svoje gorje zavzela.

"Kaj pa pišeš?"
 "Pismo pišem," je dvignil Sanin svojo veselo in mirno glavo.

"Komu?"
 "Tako... nekemu znanemu uredniku... rad bi spet prišel k njemu v uredništvo."

"Kaj ti pišeš?"
 "Jaz delam vse," se je nasmehnil Sanin.
 "Zakaj boš pa šel tja?"

"Naveličal sem se že pri vas, mama," je z iskrenim smehljajem odgovoril Sanin.
 "Hvala!" je rekla z užaljeno ironijo.

Sanin jo je pazljivo pogledal in ji hotel reči, da ni tako neumna, da bi ne vedela, da je človeku dolgčas sedeti ves čas na istem kraju in še brez vsakega dela; vendar je molčal. Zdelo se mu je odveč, da bi ji razlagal tako enostavno stvar.

Marja Ivanovna je segla po robec in ga dolgo časa vrtela med svojimi oslabelemi, starikavimi, ženskimi prsti. Če bi ne bilo Zarudinovega pisma in če ne bi bila njena duša vržena v kaos dvomov in strahu, bi trpko in na dolgo očitala sinu njegovo rezkost; sedaj se je pa omejila samo na tragično vzporedbo:

"Da... Eden sili od doma kot volk, druga pa..." In zamahnila je z roko.

Sanin je radovedno dvignil glavo. Očividno se je začela stara življenska drama razpletati še nadalje.

"Kako pa to vstete?" je vprašal in počasi odložil pero.

Hipoma je postalo Marjo Ivanovno sram, da je prebrala hčerino pismo. Rdečica ji je stopila na stara lica in odgovorila je ne trdno, pač pa jezno:

"Nisem slepa, hvala Bogu!... Vidim..."
 Sanin je pomislil.

"Nič ne vidite," je rekel, "za dokaz vam pa lahko čestitam k poroki vaše hčere... Ona vam je hotela sama povedati, sicer je pa vseeno..."

Smilila se mu je Lida, da sili v njeno lepo, mlado življenje še ena mučna preizkušnja, topa starkina ljubezen, ki je pripravljena trpiti človeka z najfinejšimi in najgroznejšimi mukami.

"Kaj?" se je vsa vzravnila in ga prekinila Marja Ivanovna.

"S kom?" je veselo in nezaupno vzkliknila starka.

"Z Novikovim... vendar..."
 "Pa... kako pa..."

"Res, pa vrag ga naj vzame!" je v nenadni jezi vzkliknil Sanin. "Ali vam ni vseeno... Kaj se pripravljate čuvati tujo dušo!"

"Ne, samo ne razumem, Volodja..." se je v zadregi in v neodločnosti opravičevala starka; njeno srce je bogve zakaj zapelo nerazumljivo, za njo veselo pesem: "Lida se omoži, Lida se omoži!"

Sanin je resno skomizgnil z rameni.

"Česa ne bi mogli razumeti! Prej je ljubila enega, zdaj drugega, jutri se zaljubi v tretjega..." Bog ž njo!

"Kako govoriš!" je nevoljno zavpila Marja Ivanovna.

Sanin je vstal s hrbtom proti mizi in prekril roki na prsih.

"Kaj ste vi nemara celo življenje ljubili samo enega?" je jezno vprašal.

(Dalje prihodnjč.)

Lisjak

Ignazio Silone

6

—Kaj pa je kaj novega v časnikih?—je vprašal dozdnevni inženir gostitelja.—Ze nekaj tednov nisem bral časnikov...

—Vsak dan se pripeti kaka tragedija—je odgovoril Daniele.—Včeraj se je zgodila v Franciji velika železniška nesreča, več sto ljudi je mrtvih!...

—Vsak dan tragedija—je ponovil inženir.—Toda koliko bolj tragičen je še način, kako se ljudje bližajo svoji usodi... Treba pomisliti samo na stotine ljudi, ki so se včeraj pri železniški nesreči ponesrečili. Bili so vmes študentje, kmetje, trgovski potniki v istem vlaku s častniki, zdravniki, modistinjami, notarji. Bili so v istem vlaku in vendar niso bili. Kmet je mislil na tržne cene, notar na križec častne legije, častnik je sanjal o svoji nevesti, zdravnik se je v mislih prepiral z županom svoje vasi, študent je škilil na svojo novo kravato. Tako je potoval vsak v svojem posebnem vlaku. V človeški družbi je imel vsak lasten vlak. In v istem hipu se je ven-

dar vsak vozil v istem vlaku, v vlaku smrti. Študentova kravata je pristala pod kmetovimi škornji, častnikova sablja je prebodla trgovskemu potniku trebuh, novi modeli modistinje so izgignili v plamenih. Vsi so bili v istem vlaku in se tega niso zavedali...

—Toda železniška uprava je takoj prihitela—je nadaljeval Daniele—in je razbila enakost, ki jo je ustvarila smrt. Železniška uprava je dala mrliču v kožuh položiti na eno stran, tiste, ki so bili oblečeni v navadne suknje, pa na drugo stran!...

—Potemtakem so obsojeni ljudje, da so si celo onstran smrti sovražniki?—se je zanimala Silvia.

—Je prepad med človekovo naravo, njegovo usodo in tem, kar napravi družba iz njega—je odvrnil okrevajoči.—V dneh, ki sem se v njih boril s smrtjo, me ta misel ni zapustila... Vsak izmed nas se vozi v svojem vlaku in vendar smo vsi v istem vlaku...

—Današnja družba temelji na razliki in nasprotju med ljudmi—se je vmešal Daniele.—Velika večina ljudi je ločena od idealka svojih rok. Komaj zapuste

idelki njihove roke, že niso več last tistih, ki so jih izvršili, in postanejo fetiši, ki se mu mora človek ukloniti...

—Ali bo zmeraj tako?—je vprašala Silvia.

—Ko sem bil še mlad—je odgovoril okrevajoči—sem tudi upal v boljšo družbo, kakršna je ta, ki v njej živimo...

Daniele je vstal in zopet začel prekopavati vrt. Pomlad se je bližala in delo je klicalo. Močno je zasadil lopato v zemljo, stopil z vso težo svojega telesa z desno nogo nanjo in obračal zemljo. Za njim je mati Filomena z grabljami razbijala grude. Nad vrtom je ležal sladkoben duh po vlažni zemlji. Na izmučenem in vznemirjenem Danielovem obrazu so se bleščale velike potne kaplje. Okrevajoči je ostal na ležalnem stolu prav do večera, dokler se niso nad Monte Cenerijem zasvetile prve zvezde.

—Tako dolgo je že, toliko let, da nisem grl v nebo!—je s tihim glasom dejal družini, ki ga je obkrožala. Silvia se je dvignila in se takoj nato vrnila z neko knjigo.

—Tu—je dejala dekletu—v prvem zvezku Tolstega Vojna in

*** FAT FACTS ***
 230,000,000 POUNDS OF USED KITCHEN FAT CAN BE SALVAGED IN 1944! TWICE THAT WILL BE WASTED!

1,503,267 ACRES OF SOY BEANS OR 1,082,353 ACRES OF PEANUTS ARE REQUIRED TO PRODUCE 230,000,000 POUNDS OF FATS AND OILS

LARD FROM 7000,000 HOGS OR TALLOW FROM 3,000,000 CATTLE WOULD BE NEEDED TO REPLACE THE 230,000,000 POUNDS OF USED FATS

AMERICAN WOMEN ARE ASKED TO TURN IN FOR WAR USE

YOU RELEASE MANPOWER, GASOLINE, TIRES AND FARM MACHINERY-- YOU HELP THE WAR EFFORT AND HELP YOURSELF TO EXTRA RATION POINTS WHEN YOU TURN IN USED KITCHEN FATS!

mir je prav nekaj sličnega. Prince Andrej je padel v novembru 1805 blizu Pratzena v bitki med Rusi in Francozi. Ranjen se je zgrudil na tla in Tolstoj piše o tem sledeče:

"Nato je zopet odprl oči v upanju, da bo videl, kako se je boj obeh Francozov z artileristom končal, ali je bil rdečelasi artilerist umorjen ali ne; tudi bi rad vedel, ali so bili topovi zajeti ali rešeni. Toda videl ni ničesar več, razen nebo nad sabo, visoko nebo, ki ni bilo sedaj nič več jasno, vendar pa neizmerno visoko, in po njem so mirno plavali sivi oblaki. Kako tiho in mirno in veličastno je vse to, je premišljeval knez Andrej. Vse to kar nič ni podobno našemu tekanju, našemu kričanju in vojskovanju. Tihno plavanje oblakov po tem visokem, neizmerne nebu nima kar nič skupnega z bojem Francozov in artilerista, ki so si v razburjenosti, sovražnimi obrazi skušali drug drugemu iztrgati bodala. Kako sem vendar živel, da nisem preje nikoli videl tega visokega neba? In kako srečen sem, da sem ga končno spoznal. Da, vse je ničevno, vse je zmota in prevara—razen tega neskončnega neba. Nič ni razen njega. Toda tudi njega ni; nič ni razen tihote in miru. In Bog bodi za to zahvaljen!..."

Mesec je vzel in s pravljicnim bleskom preplaval magadinsk ravnilno.

—Mesec—je rekla Luisa—ima oči in nos kakor mi...

—To so gorvoja in mörja—je poučila Silvia mlajšo sestro.

—Če gledajo prebivalci meseca ta hip na zemljo, se jim najbrže tudi ne zdi bistveno drugačna—je pristavil inženir.—Kaj so velika zemeljska mesta, če bi jih gledali z njega?... Od tam je Italija kakor vejica in Švica kakor majhna pika!...

—Če gledamo od tam, kaj je Mussolini?—je vprašala Luisa.

—In kaj je Motta? (švicarski klerikalni politik, zelo nazadnjaški) je vprašal Daniele. Vsi so se smejali.

(Dalje prihodnjč.)

Razni mali oglasi

KUHARICA

izkušena, z dobrimi priporočili za malo družino v Glencoe. 2 "blocka" od postaje. Transportacija plačana. \$35.00 na teden. Telefon State 3421. Med tednom kličite med 9. in 11:30 zjutraj ali od 12:30 do 4. popoldne.

"BUS BOYS"

STALNO DELO
 DOBRO DELOVNO STANJE
 Dobra plača—pridite še danes!
 Oglasite se

Edgewater Beach Hotel

v uposlovalnem uradu
 5357 Sheridan Road

POTREBUJEMO
 AUTO-MEHANIKE
 zlagatelje in učence.

75c do \$1.00 na uro, čas in pol za sadurno delo. Delo 48 ur v tednu. Nujna industrija. Povojna bodočnost, dobro delovno stanje. Oglasite se na: 1900 So. State Street.

Potrebujeemo "Bench experience"

Vlvarje

izkušene za delo na benču za vrtanje bron
 DOBRO DELOVNO STANJE

Bosworth Foundry

1759 NO. BOSWORTH

KUHARSKA KNJIGA:
Recipes of All Nations
 RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA STANE SEDAJ \$2.50

—> Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani <—

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebna v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri
KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.
 216 West 18th Street New York 11, N. Y.

Razni mali oglasi

Hotelske glazkinje in mlčke

STALNO DELO
 DOBRE DELOVNE OKOLIŠČINE
 "Full" ali "part time," kakor želite.
 \$87.50 na mesec. Oglasite se

EDGEWATER BEACH HOTEL
 v uposlovalnem uradu
 5357 Sheridan Road

KUHARICA-HIŠNA. \$25.00
 Pisatelj, žena in otrok
 Izkušena ženska; 8-sobni apt. Nič težjega čiščenja; ima drugo pomoč; sobo s kopaljo in radiom. Priporočila potrebna; mora govoriti angleško: Kenwood 3448.

Blagajničar in pomožni knjigovodja
 Trgovina sadja na debelo
 Dobra plača
 Sam Tockman, 922 West Randolph

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Razni mali oglasi

ŽENSKE srednje starosti za pranje v bolnišnici. Ženske za pobiranje in umivanje posode. Dobra plača in hrana. Soba ako želite. Oglasite se na: 518 No. Austin Blvd., Oak Park, Ill.

DEKLETA IN ŽENE
 Za likanje strajc. Zasluzite do 68c na uro; stalno ali delno delo
NORTH CHICAGO LAUNDRY
 2901 CLYBOURN AVENUE

POTREBUJEMO ČEVLJARJA
 STANDARD WESTERN SHOE REPAIR CO.
 104 NO. DEARBORN ST.

MOŠKI IN MLADENIČI
 Zasluzite od 65c do 95c na uro—Nujna industrija, stalno ali delno delo
NORTH CHICAGO LAUNDRY
 2901 CLYBOURN AVENUE

MOŠKI srednje starosti in starejši za delo v pralnici. Pobiranje in umivanje posode. Dobra plača in hrana. Soba ako želite. Oglasite se na: 518 No. Austin Blvd., Oak Park, Ill.

POTREBUJEMO ŽENSKE ZA ČIŠČENJE

Napravite svoj delež v vojni industriji
Starost 18 do 50 let

Stalno delo sedaj in po vojni.
Stalno, ali samo delni čas

Izredno dobra plača
 Povijanje po šestih mesecih

Zglasite se na:
Employment Office
 1250 Milwaukee Avenue
 ali na
516 W. Jackson Blvd.

TISKARNA S.N.P.J.

spojena via

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, alovškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.....

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojasmila daje vodstvo tiskarne
 Cene zmerna, unifikano delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:
SNPJ PRINTERY
 2857-59 S. Lawndale Avenue - Chicago 23, Illinois
 TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priložiti eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali naročeno \$8.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri mesenosti \$1.20 za tednik, se jim to priložje k naročnini. Torej sedaj ni vročka, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vada lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvu znati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.00	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in .80	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vada lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
 2857 So. Lawndale Ave.
 Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1. Ime..... Čl. druživa št.....
 Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2..... Čl. druživa št.....
 3..... Čl. druživa št.....
 4..... Čl. druživa št.....
 5..... Čl. druživa št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik Stari naročnik